

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 12.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Илази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О УПРАВИ ПОЗОРИШНОЈ.

(Свршетак.)

Ко има посла са људима пристраним или поводљивим, тај не може ни правим путем, не сме бити искрен, јер ће да им повреди себичност, сујету, ограниченост, извор њихове пристраности и поводљивости. Мора да околиши, да буде лукав, да им угађа, да их обмањује.

Обе се дакле управе слажу у том, да деморалишу глумца, у место да га оплемене; деморалишу га тиме, што га не поштују ни као човека, ни као родољуба, ни као уметника, него га или мазе као мало дете, или га газе као роба.

Добра управа мора се постарати, да створи добру позоришну дружину и да се побрине за сталност те добре позоришне дружине.

Кад се већ у почетку не иде на то, да се створи добра дружина, онда не може бити ни говора, да се одржи нешто, чега нема. А рђаву дружину, у којој је овладала спекулација, материјализам, комедијашлук, није ни вредно одржати, а и не може се одржати, јер семе квара и растројства лежи већ у њој самој.

У таквој је дружини легло сплетака, бургијашења, хватање партаја у публицы, реклами и пасквиле по новинама, унутрашње кавге и свађе, „страјкови“, званичне болести, и цео дуги низ ситног и крушног оружја из „комедијашког“ арсенала.

Као што циганин мења коње, тако и глумци од те врсте мењају своје управе, тако исто и такве управе мењају своје глумце.

Због таквих честих земљотреса сад од стране глумаца, сад пак од стране управе, нити може позориште да пригуши око

себе опробану гарду, на коју се у свако доба може ослонити, која се у подужој заједничкој радњи довољно извезбала и где су се сви један на другог навикли: нити може и једна глумачка снага рачунати на свој дуг опстанак код таког позоришта, од куда је прва протува из бела света може истиснути у свако доба. (В. „Позориште“ од г. 1874.)

Мимо побројаних дужности на првоме месту стоји, да управитељ води бригу о томе, да позориште буде права народна школа, да се у народном духу развија, дакле да се највећа пажња обраћа народним комадима, да се од туђих комада примају само они, који нам морал не вређају, и који нам дају добре поуке и лепе уметничке забаве.

То обраћање пажње народним комадима не треба узети олако.

Није доста за песнике само износити им њихове народне комаде на позорницу, већ их треба свима средствима потпомагати

Кад су нам драмски ваљани песници тако ретки, да их можемо на прсте избројати: онда управа, која наше песнике не би одликовала, заслужила би прекор и укор.

Три су дакле поглавите дужности сваке добре управе: да води тачан рачун о струци уметничкој, књижевној и административној.

Сва подела овога рада на стручне особе слабо ће помоћи, ако управитељ не води строги надзор над сваком струком.

Много се што шта н. пр. подкраде и најбистријем оку појединца и у самој умет-

ничкој струци, што одмах може да поправи управитељ, који је на своме месту.

Колико је пута ваљан управитељ покренуо нову мисао у овом или у оном песнику, те унапредно драмску струку?

Колико је пута згодном управитељевом примедбом, или скраћивањем, или удешавањем дела за позорницу, песник упућен на случајне или главне недостатке у делу?

Колико се пута публика веома хладно одзива каквом делу, које је по себи веома ваљано и које би јој било од велике користи, кад би му и врлине умела да оцени у први мах.

Па шта ради у тој прилици ваљан управитељ?

Да ли одмах брине такво дело за свагда из репертоара?

Боже сачувај!

Добар управитељ износи такво дело после неког времена опет да позорницу, док се публика не научи познавати му врлине.

Веома згодно каже о томе славни немачки драматург Лаубе:

„Das Publikum soll nicht blos kurzweg geniessen; es soll auch lernen, um in Folge der Bildung reichlicher zu geniessen. Hat es wohlbegründete Stücke ansehen gelernt welche seinem Parteinne augenblicklich nicht zusagen, so lernt es sie allmähig auch würdigen, eben weil sie wohlbegründet sind. Was es aber einmal zu würdigen versteht, das wird ihm mit der Zeit auch ein Genuss. Und zwar ein künstlerischer Genuss, welcher feinere Nerven anregt, als der wohlfeile Genuss dessen, was dem alltäglichen Verständ-

nisse zusagt und dem gedankenlosen Behagen. So bildet sich ein Publikum und ein Theater gleichzeitig und wechselseitig.“

(„Публика не треба само просто да ужива; треба и да учи, да се изобрази, па да тако обилатије ужива. Амо је научила гледати добро засноване комаде, који у онај мах не годе њеном укусу, то ће их она мало по мало знати и уважити, баш за то, што ти комади имају добра основа. А што публика једном уме да уважи, то јој временом постаје уживање, и то уметничко уживање, које покреће нежније живце него оно јевтино уживање, што годи обичном разумевању и неразумној наслади. Тако се у једно доба и међусобице образује и публика и позориште.“)

Колико је пута ваљана администрација управитељева извукла позориште из тешких новчаних неприлика?

Да се све то постигне, да се измери на позорници права потреба народна: није лако, те с тога се мора озбиљна пажња поклонити избору оне особе, којој се поверава управа позоришна.

У томе не може бити мерило, што је овај или онај писао драме, приповетке, песме итд па да може бити ваљан управитељ.

Ту се иште, као што већ напоменуемо, много више и знања и умења и искуства и воље и поштења и љубави и пожртвовања и самопрегора него ма у којој другој струци.

Као што се види из свега, што до сада наведосмо, од доброг управитеља зависи много и много, да не речемо све!

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Прилепчиво. Шаљива игра у 4 чина, написао др. Ј. Б. Швајцер, превео П. Мостић — приказана 13. јануара о. г.)

Трипут већ гледали смо ову шаљиву игру на нашој позорници у Н. Саду и — трипут већ пало је нама у део, да речемо коју о делу самом и о приказу. Како смо некад — још пре шест година — о глуми судили, исто тако и данас.

То се не може мењати, међутим о представљању се даде сваком приликом говорити, па баш и онда, ако приказивачи остају исти, а некмоли ако се мењају. Као што сваки пут мора да буде по неке промене у особама, тако је то било и овога пута.

Од старих су били г. Ружић, гђца Хаџићева, г. Добриновић, гђа Добриновићка, од нових пак гђца Бандобранска, г. Милојевић, гђа Милојевићка, г. Десимировић, г. Банић, г. Васиљевић. — Стари су приказали своје улоге добро као и до сада; неки су понунили и исправили свој приказ местимице, те је целина у представи појединих улога била потпуна. Како смо прилике имали гледати и новајлије у више улога, можемо већ и о њима опширније говорити. Г. Милојевић је врло zgodан за роле озбиљне, за улоге званичног типа — томе му и орган много помаже. Осим тога приказује он добро и круте и дрвенасте, укочене особе: у том погледу је он једини у дружини, те понуњује много празнину, која је већ поодавно наступила у овом друштву. Признајемо, да се још није попео у свакој улози до праве висине, али се он пење непрестано. Његов Црвенко у „Старом баки“ био је округла и врло верна слика сигетијева крчмара, међутим као цуковник Доловић у „Војничком бегунцу“ па и као мајор Ромберг у „Прилепчиво“ није могао да се узвиси над обичним приказом. Највише је заостао у тим улогама у оним моментима, где је требало показати више осећаја и више живахности. Монотон није ниједан човек у свакој радњи својој, потпуне хладнокрвности нема у жива човека; а код г. Милојевића превлађује хладнокрвност. Напомињемо само, како нам је изгледало, да мајору Ромбергу изгледа свеједно, а оставила га лепа женица Мина а не; ил' је он напред знао, да је то шала, та ваљда жена неће тек са „торбицом у руци“ и у онаком оделу остављати мужа. Истина раскравио се и он доцније, кад је требало показати мало и љубазности према жени, а мало баш и молити. Ниједном мужу не може бити мило, ако га жена оставља, па ни г. Милојевићу. Ако и није г. Милојевића Ромберг био сасвим добар, ал' је био ипак таки, да целина није ништа страдала; уверени смо се, да ће г. Милојевићу други пут још више поћи за руком, да Ромберга лепо прикаже. Гђа Милојевићка је излазила већ више пута у мањим улогама и разним; као саветниковица Штурмова знала је употребити благоречивост своју, да пропагира берзијашење; код ње, рекли бисмо, као да има страха још од гледалаца. Г. Десимировић био је добар, забораван и ћанут заставник. Тако и Ребок крчмар нашао је приличну прилику у г. Васиљевићу. Што се пак тиче гђце Д. Бандо-

бранске, њу смо први пут видели у већој улози. Ерна је несташна девојка и лудује за официром, ал' то њено лудовање још је наивно, безазлено, плашљиво, као што је то обично у сваке још младе и неискусне девојке. Ерну није лако приказати у свој целини њеној; не да није лако него баш тешко је и извезбанијој глумици, а не њојзи, која тек почиње глумити. Да је Ерну представљала која старија особа, искали бисмо много више од ње, но са приказом госођичиним смо задовољни, шта више потпуно задовољни. Мило нам је, што у првој њеној већој улози овде код нас свако задовољан бити мора који хоће да зна шта је то по четак, као што смо то баш од више њих и чули. Она је пазила на све, особито на сваки покрет, па и на израз. За сада јој са наше стране желимо напретка и успеха на позорници, ако се доиста томе пољу мисли одати, а тога ће свега бити, ако у гђце буде праве воље и ако даде себи трула; без овога не иде. Судећи пак по овом приказу, рекли бисмо да је и воља и труд ту — друго ће већ доћи. Једно бисмо приметили и уједно препоручили управи, да јој уступи још који пут по коју таку улогу, ал' никако теже, ни велике. Надамо се, да ћемо и одада моћи се повољно изразити у свакој улози, коју нам узприказивала буде.

С. М.

(Недељни ред позоришних представа.) У уторак 21. јануара: „**Максим Црнојевић**“. Трагедија у 5 чинова, с певањем, од Лазе Костића, за позорницу удесио А. Хаџић. Музика од А. Максимовића, — У четвртак 23. јануара *по други пут*: „**Језуита и његов потомак**.“ Шалџива игра у 4 чина, написао А. Шрајбер, превео А. М. — У суботу 25. јануара *први пут*: „**Асунта Леонијева**.“ Позоришна игра у 5 чинова, написао А. Вилбрандат, превео Јован Грчић. — У недељу 26. Јануара. „**Граничари**.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Ј. Фрајденрајха, за српску позорницу удесио А. Хаџић. Музика од А. Максимовића.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(У краљ. српском народном позоришту у Београду) одређен је био овај репертоар: У петак 17. јануара: „**Месец дана на селу**.“ Драма у 4 чина, од Ивана Тургењева. (Први пут.) — У недељу 19. јануара: „**Вилјем Шенспир**.“ Драма у 6 чинова, написао Фердинанд Диле, с француског превео Драг. Јовановић. — У среду 22. јануара: „**Љубав и понос**.“ Позоришна игра у 4 чина и пет слика, написао Жорж Оне, превод с француског.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

16. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 19. ЈАНУАРА 1886.

САЂУРИЦА И ШУБАРА.

ИЗВОРНА ШАЉИВА ИГРА У 4 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, ИЗ ЖИВОТА ПОКОЈНЕ ПРИШКЕ СЛЕПАЧКЕ АКАДЕМИЈЕ, ОД ИЛИЈЕ ОКРУГИГА СРЕМЦА.

ОСОБЕ:

Пантелија слепац, управитељ пришке слепачке академије	Добриновић.
Арсеније } слепци	Миљковић.
Гавра }	Петровић.
Милош Ђурић, сељак пришки	Десмировић.
Милка, сестра му	Л. Хаџићева.
Милева, драга му	Д. Бандобранска.
Стеван Гулић, солга пришки	Милојевић.
Ристо, пандур	Марковић.
Митар, катана ескадрона хусарског у Иригу	Стојчевић.
Пинтер Михаљ, стражмештар хусарски	Ружић.
Јевга Пурић, брица пришки	Банић.
Келнер	Кестерчанек.
Штуцер	Васиљевић.
Фрајла	Ј. Добриновићка.
Прва баба	З. Милојевићка.
Друга баба	С. Миљковићка.
Прва } пришкиња	С. Бркићева.
Друга }	Д. Николићева.

Збива се у Иригу.

У уторак 21. јануара: „МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ“. Трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Л. Костића, за позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Максимовића.

Улазнице се могу добити у писарници позоршној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у писарници позор. најдуже до 11 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.